

1877 ikke værdiløst med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvorvidt man nu i alt Fald kan „tage fat“ paa Forberedelserne til de militære Lovforslag. Jeg fastholder derfor paa egne og Medforespørgers Vegne den Opfordring til den høje Regering, som ligger i vor Dagsorden, om at den nu dog i det mindste vil „tage fat“ paa det Grundlag, som allerede foreligger. Og som jeg før sagde: Der er endogsaa en Mulighed for, at Ministeriet vil kunne faa adskillig mere Vejledning fra den ny borgerlige Kommission end vi andre i det Udvalst, som vistnok snart vil blive færdigt derfra, men som vi ikke saa her, før det hele er færdigt. — Med Hensyn til selve Dagsordenen har man jo klaget over, at der ikke var Tid for Medlemmerne til at sætte sig ind i dens Indhold, forinden de skulde stemme. Dertil skal jeg nu for det første svare i Tilslutning til, hvad det ærede Medlem for Bræstv. Amts 6te Valgfreds (Wojfen) sagde, at det jo ikke er andet end de store almindelige Principper, som dels maatte være bekendte for enhver, enten de saa ere i detle Ting eller ej, og som de fleste dannede Mennesker have taget Stilling til. Der er Tale om Principper, som desuden bleve drøftede, for en stor Del i alt Fald, ved vore Forhandlinger for to Aar siden, og som ogsaa gentagne Gange have været behandlede, naar der har været Spørgsmaal om den borgerlige Retsplejes Omordning; navnlig falder hele Indledningen til Dagsordenen jo sammen med, hvad man lægger til Grund der. Men dertil kommer, at jeg i mit indledende Foredrag vidtløftig — jeg troede selv, at det var for vidtløftigt; de Udtalelser, der kom fra det ærede Medlem for Kjøbenhavns 2den Valgfreds (Wagner) synes at tyde paa, at det ikke har været udførligt nok — har udviklet de heromhandlede Begreber og givet den Begrundelse eller i alt Fald den Forklaring deraf, som maatte være nødvendig for at forstaa de Udtalelser, som findes i denne Dagsorden. Naar saaledes det ærede Medlem for Kjøbenhavns 2den Valgfreds sagde, at han ikke anede eller i hvert Fald ikke klart vidste, hvad „Umiddelbarhedsprincippet“ var, saa gør det mig ondt, at det ærede Medlem ikke hørte, hvad jeg udtalte i mit første Foredrag, for der sagde jeg netop saa meget om den Ting, som der vist behøver at siges. Umiddelbarhedsprincippet er ganske simpelt det, at Dommerne skulle se med egne Øjne og høre med egne Øren. Det er det, der ligger i Mundtilighedsprincippet, som Grundloven jo paabyder, og det kræntes i allerhøjeste Grad ved den Maade, hvorpaa Krigsretsdommerne nu

sættes til at dømme paa Grundlag af en timelang Dplæsning fra Auditors Side af Forklaringer, de ikke have hørt afgivne, af Folk, som de aldrig have set for deres Øjne. Det ønsker man ved Fordringen om Umiddelbarhedsprincippet at paapege, at man vil have forandret. Thi er der noget, der gør Krigsretsdommerne til det, jeg ikke vil kalde for Rikkebukter — thi jeg vil ikke optage nogen som helst Strid eller Disput om det Ord eller have det betragtet som noget, der fra min Side var ment som en Fornærmelse mod Krigsretsdommerne, med er kun et Citat; jeg er fremkommen det; kan man finde et andet Udtryk for den samme Realitet, er det mig ligegyldigt, Realiteten er, at Krigsretsdommerne, som det hedder sig, kun dømme efter Auditors Indstilling, ere voldgionne ham — saa er er det først og fremmest det, at man ikke nu har Umiddelbarhedsprincippet, det er det, som gør, at Dommerne komme i den uheldige Stilling. Andet har det ærede Medlem jo ikke klaget over, at han ikke forstaaer i Dagsordenen, og jeg kan derfor ikke finde det rigtigt i alt Fald for Tiden at komme ind paa en nærmere Forklaring af den. Det ærede Medlem lod jo for øvrigt til at være temmelig vel bevandret i den civile Retspleje, idet han med Hensyn til min Klage over Krigsretsretten fra Bornholm henviste til, at det jo ikke var saa sjældent, at Højesteret i Stedet for at benytte sin Ret som Appellinstans til at dømme i en Sag, hjemviste den til ny Paakendelse ved den underordnede Ret. Der er kun det beklagelige, at det er en fuldstændig Misforstaaelse af, hvad Højesteret gør i saadanne Tilfælde. Højesteret hjemviser aldrig, hvor den selv kan dømme. I den civile Ret kender man kun til Hjemvisning af Sager af formelle Grunde, hvor der altsaa ikke vil blive Tale om for vedkommende Ret at dømme imod, hvad den selv har dømt, i Realiteten. Det vilde være en Samvittighedstvang, som man paa den civile Retsplejes Omraade er særdeles bange for at øve imod Dommere. Nej, naar Højesteret hjemviser til ny Behandling ved Underretten, er det f. Eks. fordi der ligger formelle Fejl paa et eller andet Sted ved Sagens Behandling ved Underretten og saa kasserer den, hvad der ligger efter den Fejl, og saa dømmer Underretten om igen. Men der er ikke den mindste Tvang for Underretten under den ene eller den anden Form til at dømme anderledes i Realiteten, end den en Gang har gjort. Jeg støtter mig her, med Hensyn til de Grundsetninger, der i saa Henseende følges paa den civile Retsplejes Omraade, fuldt ud til,